

УДК: 323.28
Примљено: 15. новембра 2009.
Прихваћено: 10. децембра 2009.
Оригинални научни рад

Српска политичка мисао
број 4/2009.
год. 16. vol. 26.
стр. 255-268.

Ивана Којадиновић

Академија за дипломатију и безбедност

САВРЕМЕНИ ТЕРОРИЗАМ

Сажетак

Рад је посвећен појмовном одређењу савременог тероризма и проблемима науке на путу ка општеприхватљивој дефиницији тероризма. Критички су анализиране дефиниције тероризма најпознатијих аутора, а посебно се проблематизују академске и административне дефиниције тероризма, посебно административне или дефиниције "по наређењу". Међународни систем безбедности је пред великим изазовима: како очувати интегралну безбедност становништва и како заштитити грађане од све теже контролисаног политичког насиља - тероризма. Против терористичких активности и других облика угрожавања мора се, најпре, борити отклањањем узрока и самим системом државе и друштва, његовом снагом, квалитетом, виталношћу, правном државом и даљим развојем слобода и права грађана, те учвршћивањем тих односа у свим областима друштвеног живота. У периодима великих економских криза, промена демократска друштва су на својеврсном тесту. Међународни систем безбедности у наредном периоду је пред великим изазовима, како очувати колективну безбедност становништва и заштити грађане од ове тешко контролисане пошасте. То се између осталог може постићи кроз организовање; врхунску обуку и савремено опремање јединица за противтерористичка дејства; сталним праћењем научних достигнућа из области војних, друштвених и техничких наука; анализом досадашњих искустава у антитерористичкој делатности; унапређењем система мера за одвраћање терористичких активности и тиме јачати унутрашњу снагу и способност друштва за наставак демократских процеса. Поред ових предуслова, основни услов за успех је одлучна опредељеност јавног мњења за супротстављање савременом тероризму јер Двоструки стандарди пружају моћним државама слободу да препознају одређене акте

насиља као тероризам, а остале, уколико се уклапају у њихову визију расподеле моћи, као борбу за слободу. Стављање савременог тероризма под контролу, био би велики успех Организације УН, јер искорењивање тероризма у свету је засад само жеља већине човечанства.

Кључне речи: Тероризам, Терористичке активности, Антитероризам, Терор, Међународна заједница,

Савремени тероризам постао је највећи изазов за државу, њене органе заштите, али и за саму организацију УН. Сваки помак у идентификацији метода и садржаја тероризма значајан је у борби и превенцији против те појаве која кроз историју мења своје облике па и само значење речи, па тако изазови које поставља пред човчанство стално мењају и основе дефиниције. Међународно право има задатак да уравнотежи схватање тероризма и дефинише га изнад појединачних интереса моћних земаља праведно према сваком човеку. До сада пракса је показала да су претње постале глобалне, али не и правда. Узроци тероризма се налазе у слабости правних држава и нефункционалности великих система, отуђености, немаштини, националним сукобима, тензијама, злоупотреби власти. Развијао се прелазећи границе заједно са напредујућом науком, технологијом и глобалном економијом. Према идеолошкој основи тероризам се најчешће јављао у прошлости као ултрадесни ("црни" односно фашисоидни) и ултралеви ("црвени"), тј. квазиреволуционарни, као циљни тероризам. Терористичке активности су веома сложене и још увек недовољно разјашњене, нарочито када је реч о њиховим носиоцима и уопште разлозима њиховог постојања, сем тога објекти напада и методи који се примењују подлежу сталним променама. Успешно супротстављање терористичким активностима и рад у континуитету условљен је бројним околностима и захтева одмереност, стрпљење, озбиљан научноистраживачки рад, озбиљну организацију заштите и контроле ради правовременог уочавања циљева и метода деловања савременог тероризма.

ДЕФИНИСАЊЕ САВРЕМЕНОГ ТЕРОРИЗМА

Контроверзан појам какав јесте, тероризам није добио ниједну опште прихваћену дефиницију у међународном праву. Давне 1934. године у оквиру Друштва народа учињен је први напор у изради преднацрта конвенције за сузбијање тероризма оснивањем

комитета стручњака.¹⁾Потом, Женевска конвенција 16. 11. 1937. за превенцију и сузбијање тероризма у свом првом члану, у другом параграфу уређује: - У овој конвенцији, израз „терористички акт“ подразумева криминална дела организована против једне државе са циљем да изазове страх (терор) код одређене особе, одређених група или јавности. У другом члану исте конвенције не говори се о прецизним детерминантама таутолошке дефиниције употребљене у првом члану, тај недостатак не дозвољава да се ова дефиниција користи као база дефиниције тероризма.²⁾На генералној скупштини УН-а 1972, у „Њујорку, формиран је „Специјални комитет међународног тероризма“. На дневни ред 27. заседања скупштине ставио га је генерални секретар лично у континуитету са резолуцијом 3034 (18. 12. 1972) који је додатно нагласио дубоку конфузију и неслагање око формулације проблема, главне тачке дневног реда... „Видљиве мере превенције међународног тероризма који угрожава или одузима невинне људске животе, или основне људске слободе, истраживање скривених узрока, форми тероризма и актова насиља који су се изродили из мизерије (несреће), обмана, заблуда, као последњи потез очајника који “гура” одређене особе да жртвују свој живот у корист радикалних промена.“³⁾

Изражени ставови делегација на 27. седници као и представљена виђења држава која су у складу са резолуцијом 3034 нису довели до генерално прихваћеног појма тероризма.⁴⁾Савремена наука улаже бројне напоре да понуди опште прихватљиву дефиницију тероризма. Тероризам представља праву пошаст савремене цивилизације, иако је претња глобална политика многих моћних држава одлаже дефинисање савременог тероризма. Двоструки стандарди пружају моћним државама слободу да препознају одређене акте насиља као тероризам, а остале, уколико се уклапају у њихову визију расподеле моћи, као борбу за слободу. Добрих и лоших терориста нема, праведног или неправедног тероризма, такође, без обзира што некада велике силе својим непринципијелним тумачењем ових појава доводе у заблуду јавно мњење приликом препознавања савременог тероризма. У појмовном одређењу савременог терори-

1) Агенат на краља Александра Карађорђевића у Марсеју 1934, када је и убијен француски министар иностраних послова Луј Барту био је непосредан узрок покретања питања међународног тероризма у Друштву народа, Међународни тероризам, Др Ђорђевић, Ненад, Београд 1980, Југоштампа, стр. 98

2) *International cooperation in counter-terrorism: the United Nations and regional organizations in fight against terroris*, Giuseppe Nesi, 2006, Burlington SAD, стр. 3.

3) 3034 (XXVII) 18 .12.1972. <http://daccessdds.un.org/doc/RESOLUTION/GEN/NR0/270/64/IMG/NR027064.pdf?OpenElement>, 12.10.2009.

4) Др Ђорђевић, *Међународни тероризам*, Ненад, Београд 1980, Југоштампа, стр. 99.

зма присутне су академске и администартивне дефиниције. Међународно право још увек нема јединствену дефиницију. У речнику француског језика, тероризам се тумачи као "скуп аката насиља које нека политичка организација врши да би утицала на становништво и створила неку климу несигурности."⁵⁾ У речнику енглеског језика тероризам се прецизира као "метод владавине или супростављања некој влади покушавајући да проузрокује страх."⁶⁾ У речнику италијанског језика тероризам се представља као "средство екстремног и илегалног насиља у политичкој борби."⁷⁾ На пример, Р. Лемкин (Raphael Lemkin)⁸⁾ одређује тероризам као умишљену употребу било каквог средства којим може да се створи општа опасност (*danger commun*). Та општа опасност је уствари опасност која прети интересима више држава или њиховим грађанима. Овај аутор сматра да се тероризам у најширем смислу састоји од застрашивања људи извођењем насилних радњи. А. Сотиле⁹⁾ под тероризмом подразумева метод криминалне активности коју карактеришу терор и насиље ради постизања одређеног циља. То је, дакле, криминални акт који је изведен уз застрашивање и насиље ради остваривања одређене намере. Г. Понтера¹⁰⁾ дефинише тероризам као сваки акт који је изведен као метод политичке борбе, уз употребу екстремног насиља према жртвама. Теоретичар Гласер сматра да је тероризам "коришћење насиља уз помоћ различитих средстава са циљем да се постигне појединачна, лична корист на рачун друштва или да се оствари одређена политичка доктрина од чега ће зависити да ли је у питању злочин општег права или политички деликт".¹¹⁾ П. Роберт дефинише тероризам: "као употребу мера насиља са циљем постизања политичких ефеката, појединим или колективним атентатима, рушењима у виду освајања, чувања или вршења власти у режији одређених политичких органа који насто-

5) *Dictionnaire de la langue française* par Paul Raubert, redaction dirig. par A. Reyet, J. Rey-Debove, Paris, 1979, p. 1950.

6) *The Random House Dictionary of the English language*, The Unabridged Edition, Edit, Director S. B. Flaxner, New York, p. 1466.

7) *Il grande Dizionario Garzanti della lingua italiana, l'opera è stata reallazzata dalla Redazione, dirette da Lucio Felici*, Milano, 1989, p. 2006"; E. Palazzi, *Dizionario della lingua italiana*, Garzanti, Milano, 1965

8) R. Lemkin, *Faut il un nouveau deit de droit gens nommé terrorisme*, Revue de droit penal et criminologie, Belge, br. 13/1933, str. 900-901.

9) A. Sottile, *Le terrorisme international*, Recueil des Cours, Paris, T. 65, 1938, str. 96.

10) G. Pontera, *Violenzia e terrorismo, Il problema della definizione e della giustificazione*, Dimensioni del terrorismo politico, Milano, 1979. str. 58.

11) *Међународна политика*, 1. 9. 1998. год. стр. 7

је да произведу страх и несигурност."¹²⁾ Према А. Шмиду искристалисала су се 22 елемента који карактеришу појам тероризма: употреба силе; политичко својство; изазивање страха; застрашивање; претња; очекивање психолошких ефеката; различитост жртава и шири предмет напада; организовано деловање; методи у стратегији борбе; кршење правила и нечовечност; уцена и принуда; публицитет; самовоља и одсуство дискриминације; најчешће жртве – цивили; жртве у принципу – невинне особе; организовано вршење насиља; експонирање и приказивање "својих поступака" другима; непредвидивост; прикривеност; понављање; злочиначко својство; захтеви и ултиматуми који се упућују другим људима.¹³⁾ Чак је и Маркс размишљајући о тероризму написао: "У већини случајева тероризам је скуп некорисних свирепости, које чине људи који су сами заплашени, покушавајући да прекину несигурност."¹⁴⁾

В. Лакер (Walter Laqueur), некадашњи директор лондонског Института за савремену историју је избројао укупно 109 дефиниција тероризма у периоду од 1963–1981 године,¹⁵⁾ а до данас их има много више. Неуспели покушаји да се утврди свима прихватљива дефиниција веома су бројни. Он сматра да је тероризам допринос постизању политичког циља нелегалном употребом силе, када су мета невини људи. К. Томашевски сматра да се "Појмом тероризма обухватају различити акти насиља и угрожавања људских права и људских живота, као и јавних, односно заједничких и индивидуалних добара. У том мноштву и разноликости аката, који се подводе под појам тероризма, остаје део разлога због којих није могла бити утврђена једна свеобухватна и опште прихватљива дефиниција тероризма." Но, важнији разлог неуспеха покушаја да се постигне сагласност око дефинисања тероризма, треба тражити у чињеници

12) Ibid.

13) Др Радослав Гађиновић, *Тероризам*, Драслар партнер, Београд, 2005. стр. 39

14) Маркс – Енгелс : "Писмо", јули 1870 – децембар 1874, "Дело", том 40, Просвета, Београд 1979, стр. 47.

15) Учесталост дефиницијских елемената тероризма у 109. дефиниција тероризма: Насиље, сила 83,5%; Поли-тички 5%, Страх; појачани терор 51%; Претња 47,5%; (Психолошки) ефекти и (очекиване) реакције 41,5%; Диференцијација жртва-циљ 37,5%; Намерна, планирана, систематска, организована акција 32%; Метод борбе, стратегија, тактика 30,5%; Аномалије у кршењу прихваћених правила без хуманитарних ограничења 30%; Присила, изнуђивање пристанка 28%; Публицитет 21,5%; Самовољност, безлични, насумични карактер 21%; Цивили, неутралци, аутсајдери као жртве 17,5%; Застрашивање 17%; Наглашена невиност жртава 15,5%; Група, покрет, организација као извршилац 14%; Символичан аспект, демонстрација другима 13,5%; Непредвидивост, неочекиваност дешавања насиља 9%; Тајна, прикривена природа 9%; Поновљивост, серијски или кампањски карактер насиља 7%; Криминал 6%; Захтеви постављени трећим странама 4% (Laqueur Walter: "Reflections on terrorism", "Foreign Affairs", јесен 1986. године).

да је тероризам увек политички мотивисан.¹⁶⁾ Тероризам је, дакле, "посебно правни појам" (*delictum sui generis*) – његова историја је тесно везана за историју политичког деликта. П. Вилкинсон (Paul Wilkinson), користи синтагму политички тероризам, за кога поред политичког постоји и криминални тероризам, који се одређује као "системско прибегавање терору у циљу стицања приватне материјалне добити."¹⁷⁾ Међутим, овај аутор није направио јасну дистинкцију између тероризма и криминала, па је проблем још више замагљен и ова дефиниција није у функцији научног провиривања у дубинске димензије тероризма као предуслов за покушај успешног дефинисања овог проблема. П. Кербер¹⁸⁾ сматра да "као симболичан акт, тероризам може бити анализиран као и други начини комуникације, анализом његова четири саставна дела: *трансмиситер (терориста); независни прималац (мета); порука (бомба, заседа или нека друга терористичка акција) и повратна спрега (рекација одређеног круга слушалаца).*" Постоје теоретичари који тероризам дефинишу као позориште којим циљем нису стваране жртве, већ настоје да изазову рекацију посматрача. Дакле, савремени тероризам се може резумети и као покушај преношења порука применом политичког насиља. В. Шројдер (Willemijn Schreuder) прихвата дефиницију дату у Вебстеровом универзитетском речнику (1981), где је тероризам дефинисан као систематско коришћење терора као средства застрашивања, а терор је насиље извршено од група у намери да се застраши становништво или влада ради одобрења њиховних захтева.¹⁹⁾ Без обзира што је дефиниција дата у угледном универзитетском речнику, основни пропуст у дефиницији је поистовeћивање тероризма и терора, што се у дефинисању тероризма треба избећи, јер влада се не застрашује применом терора, већ обрнуто влада уз примену терора застрашује сопствено становништво. Г. Ботхол (Gaston Bouthoul) је записао: "На тероризам су веома утицале интелектуалне и доктринарне идеје. У истраживању његових мотива може се открити променљиви ниво идеолошких вредности. Један за другим, идеолошки трендови су се ослободили серије терористичких насилних поступака чије је оправдање сагласно актуелном мишљењу које је засновано на патриотизму,

16) Катарина Томашевски, *Изазов тероризма*, НИРО Младост, Београд, 1983. године, стр. 13 - 22

17) P. Wilkinson: "Political terrorism", New York, Halsted Press, 1974.

18) P. Karber, Urban terrorism: Baseline data and a conceptual framework, "Social Science Quarterly," 1071, pp. 527-533.

19) Willemijn Schreuder, International Legal Measures Against terrorism: "Leiden Journal of International Law," 1988, p. 52.

национализму, расизму, културној нетолеранцији, религиозном фанатизму и политичкој догми.²⁰⁾

М. Креншо (Martha Crenshaw) сматра да се тероризам не може дефинисати ако се не анализира сам акт тероризма, његов циљ и шансе за успех. За Креншову тероризам представља друштвено и политички неприхватљиво насиље уперено против невиних људи да би се постигао психолошки ефекат.²¹⁾

Р. Крелинстен (Ronald D. Crelisten), дефинише тероризам као форму политичке комуникације. Прецизније, то је намерно коришћење насиља или претње насиљем које треба да изазове стање страха(или терора), док су захтеви за попустљивошћу усмерени према другој групи мета. Изазвани терор је средство помоћу којег се изазива попустљивост или послушност. Обично, спровођење насиља или претња насиљем усмерени су на једну групу мета (жртве), док су захтеви за попустљивошћу усмерени према другој групи мета. Дакле, и овде се говори о троструком односу између терориста и две различите групе мета. Што се тиче послушности, она се изазива или одржава код једне групе мета, док она ослаби код оне групе мета од које се захтева попустљивост, као и код других група које теористи сматрају својим непријатељима. Без обзира на то о каквом циљу се ради, сваки тероризам је створен да утиче, на један или други начин, на односе између људи, појединаца или група. Кад се све сабере, долазимо до закључка да је тероризам тактика употребе или претња насиљем која има комуникативну сврху. Како и зашто се користи, зависи од контекста.²²⁾

Џ. Стерн (Jessica Stern) сматра да тероризам представља акт насиља или претња насиљем против лица која нису борци, а са циљем да се изврши освета, постигне застрашивање, или на други начин утиче на неку публику.²³⁾ Ова дефиниција је прилично непрецизна, не идентификује починиоца нити његову намеру.

Б. Ганор (Boaz Ganor), директор израелског Института за противтероризам и бивши аналитичар израелског Министарства за против тероризам, приступио је дефинисању тероризма преко одређивања места тероризма међу насилним сукобима, где тероризам спада у конвенционалне сукобе, и сматра да је "тероризам

20) Gaston Bouthoul, Definitions of Terrorism; International Terrorism and World Security; David Carlton and Carlo Schaerf, Groom Helm, London, 1975, str. 52

21) Џонатан Р. Вајт, Тероризам, Alexandria Press, Београд, 2004. год. стр. 10

22) Ibid.

23) Иван Димитријевић, Проблематика научно-теоријског дефинисања тероризма, Часопис 'Безбедно-ст' 6/2005, стр. 973

насилна борба која користи или прети коришћењем насиља према цивилима, због постизања политичких циљева, док је герилска борба насилна борба која користи или прети коришћењем насиља према војним метама, снагама безбедности или политичким вођама, због постизања политичких циљева.²⁴⁾ П. Џонсон (Paul Johnson) сматра да је тероризам намерно, систематско убиство, сакаћење и угрожавање невиних да би се подстакао страх зарад постизања политичких циљева.²⁵⁾ Професор политичких наука са универзитета Џорџ Вашингтон Нејтан Браун (Nathan Brown) дефинише тероризам као «извођење насилног акта, упереног против једне или више личности, са намером од стране починиоца тога акта да застраши једну или више особа и да на тај начин проузрокује остварење једног или више политичких циљева тога починиоца»²⁶⁾.

Д. Сименуновић сматра да се феномен савремени тероризам може теоретски најопштије одредити као сложени облик организованог, индивидуалног и ређе институционализованог политичког насиља, обележен застрашујућим брахијално-физичким и психолошким методама политичке борбе којима се обично, у време политичких и економских криза, а ретко и у условима остварене економске и политичке стабилности једног друштва, систематски покушавају остварити "велики циљеви" на начин потпуно непримеран датим условима, пре свега друштвеној ситуацији и историјским могућностима оних који га као политичку стратегију управљавају.²⁷⁾

В. Димитријевић сматра да је сваки акт тероризма политички мотивисаних извршилаца одређен односом према власти и да је "према томе политички". Ако политичку суштину може понекад замаглити разноликост, тиме се суштина неће променити.²⁸⁾ Академске дефиниције тероризма потврђују да су најчешћи елементи дефиниције тероризма насиље као *метод*, грађани и влада као *мете*, изазивање страха и изнуђивање политичких или социјалних промена као *циљеви*, а велики број жртава коме теже терористи указује на *спектакуларност* као дефинициони елемент тероризма. Дакле, политички мотив извршиоца, је услов да би се нека радња означила као терористичка, јер је то једина дефиницијска

24) Ibid. стр. 974

25) Др Радослав Гађиновић, *Тероризам*, Драслар, Београд, 2005. стр. 39.

26) Исто. стр. 41.

27) "Међународни тероризам", изд. Београдски форум за свет равноправних, Београд 2002. године, стр. 13

28) Војин Димитријевић, "Тероризам", Радничка штампа, Београд 1982, године. Стр. 37

компонента која раздваја тероризам од обичног криминала. Будући да се значење речи тероризам кроз историју мењало како би се прилагодило политичком ризику сваког наредног периода, па није никакво изненађење што је веома тешко одредити једну трајну дефиницију тероризма.²⁹⁾

Највећи број аутора који су изучавали феномен тероризма сматра да је политичка компонента један од битних елемената тероризма. Ово се може запазити и у билатералним уговорима, затим у законодавствима великог броја земаља, као и у документима репресивних сдржавних органа. Анализирајући досадашње дефиниције тероризма, јасно се уочавају елементи појма тероризма и то *насиље, страх, циљ и мотив*.

Насиљем се демонстрира сила, чију деструкцију далеко надилазе психолошки ефекти. Иако у литератури постоји висок степен сагласности о томе да је насиље најрелевантнија компонента приликом дефинисања тероризма, ипак се појам физичког насиља у контексту тероризма неминовнио допуњује психолошким и структурним насиљем. Мотив терористе да изврши насиље је најтајанственији и за научнике још увек недостајући елемент терористичке активности. Терористичке активности, све док су терористичке, никада немају масовну подршку грађана и становништва. Ако је пак имају онда то више није тероризам већ герила или масовни устанак становништва. Веома је битно при том знати да захтеви терориста никада нису реални нити на закону утемељени.

Академске дефиниције³⁰⁾ су засноване на научном тумачењу проблема савременог тероризма. Већина академских дефиниција се ослања само на страх као дефинициони елемент тероризма. Међутим, има и других облика насиља, претњи, па чак и самоиницираних доживљаја који могу изазвати страх због чега тероризам у овим дефиницијама није прецизно дефинисан, нити је довољно разграничен, од других политичких, социјалних па и психолошких феномена. Уочава се такође поистовећивање тероризма и криминала, тероризма и терора, што свакако одлаже општеприхватљиво дефинисање тероризма у светској науци

Познато је да свако ко поседује политичку моћ да дефинише "легитимитет" има и моћ да дефинише тероризам. Због тога је проблем у аналитичком дефинисању тероризма веома присутан.

29) Употреба појма „тероризам“ у 19. и 20. Веку: Революционарни тероризам у Русији 19в., Национални тероризам у македонији ОРИМ, Шин Фејн у Ирској 1916-1920, Отпор у другом светском рату, Штерн група, Израелци, Командоси Алжира (ФЛН), ОАС, Црни септембар, Палестинци, Такође државни тероризам нацистички, стаљинистички...

30) Опширније: Радослав Гађиновић, Тероризам, Драслар, Београд, 2005, стр. 37-48

Административне дефиниције тероризма иако са недостацима, једино егзистирају у пракси, нпр: Стејт департмент (US State department), ФБИ (*Federal Bureau of Investigation*), Тим потпредседника САД, Министарство одбране САД, Обавештајна агенција Министарства одбране САД, Приручник америчке војске за борбу против тероризма различито дефинишу тероризам.

Уједињене нације сматрају да је терориста свака особа која, делујући независно од знања неке земље, или као појединац, или као члан групе која није призната као званично тело или део неке нације, поступа на тај начин што уништава или оштећује имовину цивилног становништва или влада да би постигао неки политички циљ. Тероризам је акт лишавања живота или рањавања или акт уништавања или оштећења имовине цивила или владе, без јасне дозволе одређене владе, од стране појединаца или група људи који самостално делују, или влада које делују из властитих побуда или веровања, да би постигли неки политички циљ.³¹⁾

У резолуција Савета безбедности ОУН бр. 1377 која је изгласана 2001. године пише да »Савет безбедности, заступљен на министарском нивоу земаља чланица, објављује да акти међународног тероризма представљају изазов *свим* државама и укупном човечанству... да акти тероризма *свуда* угрожавају достојанство и сигурност људи, подривају друштвени и привредни развој свих држава и у *светским размерама* поткопавају стабилност и благостање«, као и то да је Савет безбедности »најдубље забринут због забележеног пораста терористичких поступака у различитим светским религијама, који су мотивисани нетолеранцијом и екстремизмом.«

Европска Унија дефинише тероризам као намерни акт који може нанети озбиљну штету земљи или међународној организацији, почињен са циљем да се озбиљно застраши становништво, неправдано приморавајући владу или међународну организацију да нешто учини или да се уздржи од сваког чињења, озбиљно дестабилишући или уништавајући основне политичке, економске или друштвене структуре помоћу напада живот или физички интегритет неке особе, киднаповања, узимања талача, заузимања летелица или бродова или производњом, поседовањем или транспортом оружја или експлозива.

Дакле, ткз. административне дефиниције тероризма су оне које су производ одређених државних или међудржавних институција. Њихов недостатак је у рефлектовању идеологизираних

31) Радослав Гађиновић, Антитероризам, Драслар, Београд, 2006, стр. 47

политичких ставова државног или неког другог руководства у општости, или пак у поређењу са једном конкретном ситуацијом што такву дефиницију чини мање генералном и тиме мање применљивом на неку нову, и у много чему различиту ситуацију.

ЗАШТО ЈЕ ТЕРОРИЗАМ ТЕШКО ДЕФИНИСАТИ

Приликом дефинисања тероризма у светској науци се јављају многе недоумице, као нпр: Како разликовати тероризам од борбе на основу права народа на самоодређење и борбе против окупације; Да ли укључити у дефиницију оне активности државних оружаних снага које су повезане са потенцијалном употребом нуклеарног оружја (будући да нуклеарно оружје самим својим постојањем изазива велики страх/ужас код људи); Питање односа компрензивне (обухватне) конвенције са постојећим и будућим антитерористичким уговорима. Тероризам се тешко дефинише јер се дефиниција везује за (де)легитимизацију и криминализацију; Зато што постоји много појавних облика и врста тероризма са различитим појавним манифестацијама; Зато што је термин подлегао разликама у поимању тероризма током протеклих 200 година његове егзистенције. За непостојање општеприхватљиве дефиниције тероризма треба истаћи и следеће разлоге:

а) због појаве великог броја некомпетентних људи који сами себе проглашавају експертима за теоретско тумачење савременог тероризма, који су се због наизглед атрактивности саме појаве упали у лавиринте из којих их само повремено на површину избацује политика, чији су они подобни и наивни поданици,

б) Због двоструких стандарда великих сила, посебно Америке и Велике Британије о појмовном одређењу и дефинисању тероризма. Дакле, они догађаје исте садржине тумаче различито, зависно од њихових тренутних политичких интереса, што је и највећи проблем за опточињање дефинитивне свеобухватне међународне антитерористичке активности, како би се тероризам у XXI макар држао под контролом,

в) Због дефинисања тероризма по наређењу. Свако ко поседује политичку моћ да дефинише “легитимитет” има и моћ да дефинише тероризам. На пример у Америци постоје различите дефиниције тероризма у Стејт департменту, Ф-Би-Ају, тиму потпредседника Америке, Министарству одбране САД, обавештајној агенцији министарства одбране, ЦИА-и.

Научници немају дилему да је тероризам проблем, али још увек нема јединственог одговора на питање: Шта је тероризам?³²⁾

КОМПАРАТИВНОМ АНАЛИЗОМ ДО ПРИХВАТЉИВЕ ДЕФИНИЦИЈЕ ТЕРОРИЗМА

Анализирајући досадашње дефиниције тероризма, може се закључити да је он усмерен против цивилног становништва и институција државе у борби за остваривање политичких циљева. Веома је значајно да се систематски терористичке активности разликују од радњи криминалаца и патолошких убица. Криминалац, као и терориста, користи насиље као средство за постизање сопственог циља. Без обзира на то да ли криминалац користи насиље као средство за стицање новца или материјалног богатства, или убија или наноси повреду одређеној жртви за новчану накнаду, увек делује првенствено из себичних (личних) разлога.

За разлику од тероризма, насилни чин обичног криминалца није срачунат на изазивање последица – нарочито не психолошких – изван самог чина. Најзначајнија разлика између терористе и криминалца је у томе што криминалац није заинтересован за утицај на јавно мњење. Дефинисати тероризам је могуће уколико се појам терора (страховладе) као насиља државе и њених институција према сопственим грађанима разликује и дефинише посебно.

Разликовањем терориста од других облика злочина, долазимо до закључка да је тероризам: неизбежно политички мотивисан; насилан или прети насиљем; усмерен ка далекосежним психолошким последицама ван непосредне жртве насиља; вођен од стране неке терористичке организације чији припадници не носе униформу или ознаке.

Терориста, по правилу, мисли да сам није крив за злочин који је починио, него онај који није испунио његов захтев, па је зато злочин настао. Нажалост, апсолутни заштитни систем против тероризма не постоји. Он је феникс феномен. Лако се обнавља-регенерише ако његов један део остане жив. Приликом одређивања-дефинисања тероризма мора се узети уобзир чињеница, да је терориста обавезно интризично мотивисан. Уважавајући између осталог наведене чињенице, веома прихватљива дефиниција тероризма би по мишљењу аутора овог текста била дефиниција тероризма коју даје Радослав Гађиновић и то: "Тероризам је организо-

32) Радослав Гађиновић, *Одбрана од тероризма*, Политичка ревија, бр. 2-4/2007, Институт за политичке студије, Београд, 2007, стр. 573

вана примена насиља (или претња насиљем) од стране политички мотивисаних извршилаца, који су одлучни да кроз страх, зебњу, дефетизам и панику намећу своју вољу органима власти и грађанима."³³⁾

Дакле, све досадашње дефиниције тероризма имају свој квалитет, али ниједна још увек није општеприхватљива у Организацији УН. Има за то оправдања, јер су многе дефиниције проткане политичким мотивима од стране онога ко дефинише тероризам, или пак нису убедљиве у дефинисању терористичких радњи, па се тако добија простор за примену двоструких стандарда и одлаже почетак дефинитивног обрачуна са тероризмом на глобалном нивоу. Као и сваки други друштвени феномен, тероризам се може сузбити отклањањем његових узрока. А узроци су дубоки.³⁴⁾ Човечанство као доказ своје хуманости треба да усагласи своје ставове везане за дефинисање тероризма и пронађе начине за мирно решавање међународних конфликта. Борба за ресурсе и тржишта узроковала је сукобе и кризе широм света и тиме изазвала стање беде, сиромаштва, фрустрације које доводе до очаја људе који су спремни да жртвују животе невиних људи, укључујући и свој у покушају проналажења начина да скрену пажњу на свој положај и нађу излаз у безумним акцијама насиља манифестованих кроз терористичке акте.³⁵⁾

ЛИТЕРАТУРА

- Dennis, A. Pluchinsky: Европски тероризам, Brasseys, Washinton, D.C. 1992.
Димитријевић, др. В.: Тероризам, "Радничка штампа", Београд 1982.
Димитријевић, др. В.: Страховлада, "Рад", Београд, 1985
Hoffman В.: Унутрашњи тероризам, превод и штампа "Народна књига" и "Алфа" Београд, 2000.
Horowitz Leonard G, Death in the Air: Globalism, Terrorism, and Toxic Warfare, sandpoint, Tetrahedron, 2001.
Гађиновић др Р: Тероризам, Драслар партнер, Београд, 2005.
Гађиновић др Р: Антитероризам, Драслар партнер, Београд, 2006.
Ђорђевић др Н, Међународни тероризам, Југоштампа, 1980.
Јаковљевић др. Д.: Тероризам с гледишта кривичног права, "Службени лист СРЈ" Београд, 1997.
Џонатан Р. Вајт, "Тероризам", Алехандриа Пресс, Београд, 2004. године

33) Радослав Гађиновић, "Савремени тероризам", Графомарк, Београд, 1998. год, стр. 31.

34) Ненад Ђорђевић, Међународни тероризам, Југоштампа, Београд, 1980. год стр. 184

35) Упреди: Ненад Ђорђевић, Међународни тероризам, Југоштампа, Београд, 1980. год. стр. 185

Taylor, Max. I Horgan, John (ur): Тероризам и будућност, Голден маркетинг, Загреб, 2002.

Wilkinson, P.: Тероризам против демократије, Голден маркетинг, Загреб, 2002.

Ivana Kojadinovic

CONTEMPORARY TERRORISM

Summary

Contemporary science has made significant and numerous efforts to come up with a suitable definition of terrorism. Even though the threat has become a global one, the justice has not arrived on the scene yet. The lack of the unique definition within OUN leaves a lot of free space for powerful countries to determine their own standards for definitions of terrorism and such fact often leaves space for emergence of double standards. By comparing existing definitions of terrorism, this paper intends to shed a new light on international and domestic scientists' work and their contribution in determining this important issue. The battle against terrorism is one of the most important questions of our era. Like in the case with other social phenomena, terrorism can be suppressed by eliminating its deeply penetrated causes.

Humanity needs to rise above selfish political benefits and regard the subject of terrorism for the sake of all mankind for purpose of preserving lives and human dignity. There are many obstacles in defining terrorism, as for 200 years of its existence the definition has been changed many times. Human kind has fought for so long to establish its rules and laws and yet, in the 21st century it is facing the kind of aggressive way of fighting and struggle in the form of terrorism that hardly succumbs to any laws. Terrorism has taken many casualties and brought fear on the scene on global level. Conflicts and wars around the world approximately have been taking more than 2000 lives daily. Poverty, frustration, misery and despair have left many people helpless and ready to sacrifice their own life and lives of many innocent people in order to address the public and send the outcry to show their own pain through various violent terrorist acts. Even though there is no justification for those acts, these issues should be addressed with great care and attention. International law and finding the definition of terrorism could be a good start in finding the solution to this problem.

Key Words: terrorism, terroristic activities, anti-terrorism, terror, international community